

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
MACIEJA SZPUNARJA,
predstavljeni 10. marca 2021¹

Zadeva C-13/20

**Top System SA
proti
État belge**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju, Belgija))

„Predhodno odločanje – Avtorska pravica in sorodne pravice – Direktiva 91/250/EGS – Pravno varstvo računalniških programov – Člen 5(1) – Izjeme od dejanj, za katera je potrebno dovoljenje – Dejanja, potrebna za odpravo napak – Člen 6 – Dekompiliranje računalniškega programa“

Uvod

1. Sodišču se z obravnavano zadevo ponuja nova priložnost za obravnavo posebnosti pravnega varstva računalniških programov. Čeprav se v pravu Unije² in mednarodnem pravu³ priznava, da so računalniški programi kot književna dela varovani z avtorsko pravico, se namreč od njih vendarle v več vidikih razlikujejo. Njihova posebna narava kot predmetov varstva se odraža v mehanizmih tega varstva, ki se toliko razlikujejo od splošnih pravil avtorskega prava, da nekateri avtorji govorijo o *de facto sui generis* sistemu varstva.⁴

2. Najprej, ne le, da je namen računalniških programov koristiti, ampak je ta koristnost zelo posebna: omogočijo naj delovanje računalnikov. Tak program je namreč sestavljen iz celote ukazov, ki računalniku, ko jih izvrši, omogočajo, da opravi določene naloge.⁵ Iz tega je razvidno, da drugače od vseh drugih kategorij predmetov, varovanih z avtorsko pravico, računalniški

¹ Jezik izvornika: francoščina.

² Glej točko 9 teh sklepnih predlogov.

³ Glej člen 4 Pogodbe WIPO o avtorski pravici, sprejete 20. decembra 1996 v Ženevi.

⁴ Glej zlasti Markiewicz, R., *Ilustrowane prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Varšava, 2018, str. 463. Drugi avtorji opredeljujejo računalniške programe kot „zapisane, ker tako določa pravo“, glej Vivant, M., Bruguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Pariz, 2015, str. 183.

⁵ Janssens, M.-Ch., „The Software Directive“, v Stamatoudi, I., in Torremans, P., *EU Copyright Law. A Commentary*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2014, str. od 89 do 148, zlasti str. 93.

programi niso namenjeni temu, da bi se uporabljali prek človekovega dožemanja. Prve računalniške programe se je poleg tega štelo za pripomočke samega stroja in šele postopoma je *software* v razmerju do *hardware* pridobil svojo avtonomijo.⁶

3. Seveda je mogoče, da je v nekaterih položajih, ki so lahko upoštevni z vidika avtorskega prava, seznanitev osebe z računalniškim programom koristna, na primer, da bi se ustvaril konkurenčen ali komplementaren program. Vendar je načeloma računalnik in ne uporabnik tisti, ki „se seznaní“ s programom in ga izvrši. Uporabnost za uporabnika zato ni v računalniškem programu kot takem, ampak v funkcijah, ki jih ta program dovoljuje izvesti računalniku. S tem se računalniški programi prej približujejo izumom, varovanim s patentom, kot „klasičnim“ delom, varovanim z avtorsko pravico.

4. Iz te prve značilnosti računalniških programov izhaja druga, in sicer način, kako so izraženi. Čeprav računalniški program ni namenjen človeškemu dožemanju, ampak dožemanju stroja, mora biti namreč izražen na način, ki je za zadnjenavedenega razumljiv. To sredstvo izraza je binarni sistem, „zapis“, ki vsebuje dva znaka, ki sta običajno prikazana kot 0 in 1, vendar je tudi ta predstavitev dogovor, namenjen človeški uporabi. Računalniški procesor „prebere“ te znake kot različne vrednosti električne napetosti.

5. Čeprav so bili programi za računalnike tako imenovane „prve generacije“ kodirani neposredno v binarni obliki, so moderni programi vse preveč zapleteni, da bi jih bilo mogoče ustvariti ali tudi le brati v tej obliki. Obstajajo torej programski jeziki, imenovani „višji programski jeziki“, ki vsebujejo različne ukaze računalnikom, kodirane v obliki izrazov, ki so blizu naravnemu jeziku, zato jih človek zaznava, za tiste, ki te jezike poznajo, pa so razumljivi. Računalniški program, ustvarjen v takem programskem jeziku, je njegova „izvirna koda“. Ta izvirna koda se potem „prevede“ s programsko opremo, ki je temu namenjena, imenovano „prevajalnik“, v „objektno kodo“ ali „strojno kodo“, torej v obliko, ki jo računalnik razume in jo lahko izvrši.⁷

6. V praksi velja, da se računalniški programi uporabnikom običajno sporočijo le v obliki objektne kode. To omogoča uporabo teh programov tako, da se izvršijo na računalniku, ne omogoča pa tega, da bi se spoznala njihova vsebina, kar je nenavadno za delo, varovano z avtorsko pravico. Prav vprašanje, ali in – morebiti – v kolikšni meri ima uporabnik računalniškega programa pravico, da prevede objektno kodo navedenega programa v izvirno kodo (taka operacija se imenuje „dekompiliranje“), da bi spoznal njegoovo vsebino, je v središču obravnavane zadeve.

7. To vprašanje privede do tretje značilnosti računalniških programov kot predmetov, varovanih z avtorsko pravico: povezave med tem varstvom in klasičnim načelom avtorskega prava, v skladu s katerim s tem pravom niso varovane ideje, ampak zgolj njihov izraz. To načelo odraža smisel avtorske pravice, ki je prispevati ne le k ustvarjanju – z varovanjem kreativnega dela avtorjev – ampak tudi k razširjanju idej in dostopu do njih ter preprečevanju njihove monopolizacije, tako da lahko te ideje pomenijo vir novih stvaritev. Vendar dejstvo, da človek ne more zaznati izraza računalniških programov, kot se običajno razkrijejo, omogoča prikritje idej, na katerih temeljijo ti programi, s tem pa njihovim avtorjem podeljuje varstvo, ki presega to, kar je upravičeno s cilji

⁶ Bing, J., „Copyright Protection of Computer Programs“, v Derclaye, E. (ur.), *Research Handbook on the Future of EU Copyright*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2009, str. od 401 do 425, zlasti str. 401.

⁷ Ali, natančneje, za procesor z določeno zgradbo, ker so ukazi objektne kode specifični za vsak tip procesorja in jih procesor drugega tipa ne bo izvršil.

avtorske pravice.⁸ Tako so računalniški programi edina kategorija varovanih del, pri kateri ni možen dostop do idej, ki so z njimi povezane, z enostavno senzorično analizo, ki ne vsebuje dejanj, nad katerimi ima avtor monopol.⁹

8. Ta uvodna pojasnila se mi zdijo potrebna, da se obravnavana zadeva postavi v posebni kontekst varstva računalniških programov z avtorskim pravom. Ključni problem v tej zadevi, problem pravice do dekompiliranja programa, se namreč ne more pojaviti pri nobeni drugi kategoriji varovanih predmetov preprosto zato, ker za dostop do vsebine del, ki spadajo v druge kategorije kot računalniški programi, ni potreben niti postopek dekompiliranja niti noben drug podoben postopek.

Pravni okvir

Pravo Unije

9. Člen 1 Direktive Sveta 91/250/EGS z dne 14. maja 1991 o pravnem varstvu računalniških programov¹⁰ določa:

„1. V skladu z določbami te direktive varujejo države članice računalniške programe z avtorsko pravico kot književna dela v smislu Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del. Za namene te direktive obsega pojem ‚računalniški programi‘ tudi pripravljalo gradivo za njihovo izdelavo.

2. Varstvo po tej direktivi se uporablja za vse oblike izraza računalniškega programa. Ideje in načela, ki so osnova kateremukoli elementu računalniškega programa, vključno s tistimi, ki so osnova njegovim vmesnikom, niso varovani z avtorsko pravico po tej direktivi.

3. Računalniški program uživa varstvo, če je izvirno delo v smislu, da je avtorjeva lastna intelektualna stvaritev. Pri odločanju o njegovi primernosti za varstvo se ne uporabijo nobeni drugi kriteriji.“

10. Člen 4(a) in (b) te direktive določa:

„Če ni v členu 5 in 6 drugače določeno, ima imetnik pravice v smislu člena 2 izključno pravico, da stori ali dovoli storiti:

(a) trajno ali začasno reproduciranje delov ali celotnega računalniškega programa, s katerimkoli sredstvom in v katerikoli obliki. Kolikor nalaganje, prikazovanje, izvajanje, prenašanje ali shranjevanje računalniškega programa zahteva takšno reproduciranje, je za ta dejanja potrebno dovoljenje imetnika pravice;

⁸ Glej zlasti Karjala, D. S., „Copyright Protection of Computer Documents, Reverse Engineering and Professor Miller“, *University of Dayton Law Review*, 1994, zvezek 19, str. od 975 do 1020.

⁹ Shemtov, N., *Beyond the Code. Protection of Non-Textual Features of Software*, Oxford University Press, Oxford, 2017, str. 28. Za podrobnejša pojasnila o dihotomiji ideja/izraz v avtorskem pravu in njeni uporabi za računalniške programe glej zlasti str. od 102 do 127 tega dela.

¹⁰ UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 114.

- (b) prevod, priredbo, aranžiranje ali vsako drugo predelavo računalniškega programa ter reproduciranje rezultatov teh predelav, vendar brez vpliva na pravice osebe, ki je spremembo opravila;“

11. Člen 5(1) navedene direktive določa:

„Če ni posebnih pogodbenih določb, za dejanja iz člena 4(a) in (b) ni potrebno dovoljenje imetnika pravice, če so s strani zakonitega pridobitelja potrebna za uporabo računalniškega programa v skladu z njegovim namenom, vključno z odpravo napak.“

12. Nazadnje, člen 6 iste direktive, naslovljen „Dekompiliranje“, določa:

„1. Za reproduciranje kode ali prevod kodne oblike računalniškega programa v smislu člena 4(a) in (b) ni potrebno dovoljenje imetnika pravice, če je to nujno potrebno za pridobitev informacij, potrebnih za doseganje interoperabilnosti neodvisno ustvarjenega računalniškega programa z drugimi programi, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- (a) da ta dejanja izvrši pridobitelj licence ali druga oseba, ki ima pravico uporabljati kopijo programa ali v njihovem imenu za to pooblaščen oseba;

- (b) da informacije, potrebne za doseganje interoperabilnosti, niso bile predhodno brez nadaljnega dostopne osebam iz pododstavka (a);

in

- (c) da so ta dejanja omejena na tiste dele prvotnega programa, ki so potrebni za doseganje interoperabilnosti.

2. Določbe odstavka 1 ne dovoljujejo, da bi se informacije, ki so pridobljene z njegovo uporabo:

- (a) uporabile za drug namen kot za doseganje interoperabilnosti neodvisno ustvarjenega računalniškega programa;

- (b) odstopile tretjim osebam, razen kadar bi bilo to potrebno za doseganje interoperabilnosti neodvisno ustvarjenega računalniškega programa;

ali

- (c) uporabile za razvijanje, proizvodnjo ali trženje računalniškega programa, ki je v svojem izrazu bistveno podoben, ali uporabile za katerokoli drugo dejanje, s katerim se krši avtorska pravica.

3. V skladu z določbami Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del ni mogoče določb tega člena razlagati v smeri, po kateri bi bilo dopustno ta člen uporabiti na način, ki bi v nerazumni meri prizadel zakonite interese imetnika pravice ali ki bi bil v nasprotju z normalno uporabo računalniškega programa.“

13. Direktiva 91/250 je bila s členom 10 Direktive 2009/24/ES¹¹ razveljavljena z učinkom od 24. maja 2009. Vendar za dejansko stanje v postopku v glavni stvari *ratione temporis* velja Direktiva 91/250. Poleg tega upoštevne določbe te direktive niso bile spremenjene.

¹¹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o pravnem varstvu računalniških programov (UL 2009, L 111, str. 16).

Belgijsko pravo

14. Členi 4, 5 in 6 Direktive 91/250 so bili v belgijsko pravo pravzaprav dobesedno preneseni v členih 5, 6 in 7 loi du 30 juin 1994 transposant en droit belge la directive 91/250/CEE du Conseil du 14 mai 1991 concernant la protection juridique des programmes d'ordinateur (zakon z dne 30. junija 1994 o prenosu Direktive Sveta 91/250/EGS z dne 14. maja 1991 o pravnem varstvu računalniških programov v belgijsko pravo).¹²

Dejansko stanje, postopek in vprašnji za predhodno odločanje

15. Selor (služba za izbor osebja v zvezni javni upravi) je belgijska javna institucija, ki je bila vključena v service public fédéral Stratégie et Appui (zvezna javna služba za politiko in podporo), odgovorno za izbor in usmerjanje prihodnjih sodelavcev v različnih javnih službah administracije. État belge (Belgijska država) je stranka v postopku v glavni stvari.

16. Top System SA, družba belgijskega prava, razvija računalniške programe in svojim strankam zagotavlja različne računalniške storitve. S službo Selor sodeluje že vrsto let.

17. Družba Top System je med drugim avtorica več aplikacij, ki so bile razvite na zahtevo službe Selor, med drugim aplikacije „SWA“ (Selor Web Access), ki se imenuje tudi „eRecruiting“. Te aplikacije so po eni strani sestavljene iz elementov, zasnovanih „po meri“, katerih namen je izpolniti posebne potrebe službe Selor in ugoditi njenim zahtevam, po drugi strani pa iz elementov, ki jih družba Top System pridobi iz ogrodja „TSF“ (Top System Framework), ki je program, katerega avtor je sama. Eden od sestavnih delov ogrodja TSF je „DGE“ (DataGridEditor). Služba Selor ima licenco za uporabo aplikacij, ki jih je razvila družba Top System.

18. Služba Selor in družba Top System sta 6. februarja 2008 sklenili pogodbe o izvajanju storitev; predmet ene od njih je namestitev in konfiguracija novega razvojnega okolja ter vključitev in prenos virov aplikacij službe Selor v to novo okolje. Med junijem in oktobrom 2008 je potekala izmenjava elektronskih dopisov v zvezi s težavami nekaterih aplikacij, zlasti aplikacije eRecruiting.

19. Posledica tega je spor pred gospodarskimi sodišči v Bruslju (Belgija). Natančneje, družba Top System je 6. julija 2009 vložila tožbo zoper službo Selor in État belge pri tribunal de commerce de Bruxelles (sodišče za gospodarske spore v Bruslju, Belgija), v bistvu zaradi ugotovitve, da je služba Selor izvedla dekompiliranje okvirne programske opreme TSF. Družba Top System je med drugim trdila, da so bile kršene njene izključne pravice na ogrodju TSF, in predlagala, naj se službi Selor in État belge naloži plačilo odškodnine. Zadeva je bila odstopljena tribunal de première instance de Bruxelles (prvostopenjsko sodišče v Bruslju, Belgija), ki odškodninskemu zahtevku ni ugodilo.

20. Družba Top System je zoper to sodbo vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču. Pred tem sodiščem je služba Selor priznala, da je izvedla dekompiliranje dela ogrodja TSF, katerega funkcije so bile vgrajene v aplikacije službe Selor, da bi deaktivirala funkcijo v okvari. Služba Selor navaja, da je bila pooblaščenca za izvedbo tega dekompiliranja, prvič, na podlagi pogodbe (kar je trditev, ki jo je predložitveno sodišče zavrnilo kot neutemeljeno) in, drugič, na podlagi določb, s katerimi je prenesen člen 5(1) Direktive 91/250. Družba Top System oporeka temu, da v njeni

¹² *Moniteur Belge* z dne 27. julija 1994, str. 19315.

programski opremi obstaja napaka, in trdi, da je dekompiliranje računalniškega programa zunaj pogodbenega okvira dovoljeno le na podlagi člena 6 te direktive, in to ne zaradi odprave napak, ampak zaradi interoperabilnosti neodvisne programske opreme.

21. V teh okoliščinah je Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju, Belgija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

- „1. Ali je treba člen 5(1) [Direktive 91/250] razlagati tako, da zakonitemu pridobitelju računalniškega programa omogoča, da izvede dekompiliranje računalniškega programa v celoti ali njegovega dela, če je to dekompiliranje potrebno, da mu omogoči odpravo napak, ki vplivajo na delovanje navedenega programa, tudi kadar odprava pomeni dezaktiviranje funkcije, ki vpliva na pravilno delovanje aplikacije, katere del je ta program?
2. Če je odgovor pritrdilen, ali morajo biti poleg tega izpolnjeni tudi pogoji iz člena 6 [Direktive 91/250] ali drugi pogoji?“

22. Sodišče je predlog za sprejetje predhodne odločbe prejelo 14. januarja 2020. Pisna stališča so predložile stranki v postopku v glavni stvari in Evropska komisija. Glede na sedanje razmere, povezane z zdravstveno krizo, se je Sodišče odločilo, da prekliče obravnavo. Stranke so pisno odgovorile na vprašanja Sodišča.

Analiza

Prvo vprašanje za predhodno odločanje

23. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je s členom 5(1) Direktive 91/250 zakonitemu pridobitelju računalniškega programa dovoljeno izvesti dekompiliranje tega programa, kadar je to dekompiliranje potrebno za odpravo napak, ki vplivajo na njegovo delovanje. Iz predložitvene odločbe je razvidno, da se dvom tega sodišča nanaša zlasti na trditev družbe Top System, da bi bilo dekompiliranje računalniškega programa dovoljeno le v primeru, določenem v členu 6 te direktive,¹³ in da bi bilo zato izključeno v primerih, zajetih s členom 5 te direktive. Za odgovor na to vprašanje je treba preučiti posebne pravice imetnika avtorskih pravic na računalniškem programu v razmerju do zakonitega pridobitelja tega programa.

Odnos med imetnikom pravice in zakonitim pridobiteljem računalniškega programa

24. Najprej, člen 4 Direktive 91/250 preventivno¹⁴ določa izključne pravice imetnika avtorskih pravic na njegovem računalniškem programu. Prva od teh pravic je pravica reproduciranja, ki je še posebej široko opredeljena, saj zajema ne le vse oblike trajnega ali začasnega reproduciranja, ampak tudi dejanja reproduciranja, ki so potrebna za uporabo programa. Drugače kot pri drugih kategorijah del – vsekakor pri tistih, ki se distribuirajo na lastnem nosilcu – računalniški program za uporabo vedno potrebuje reproduciranje, pa čeprav le začasno, v spomin računalnika. Izključne pravice imetnika torej pomenijo, v zvezi z računalniškimi programi, globlji poseg v zasebno sfero

¹³ In sicer za zagotovitev interoperabilnosti računalniškega programa, ki je bil ustvarjen neodvisno od dekompiliranega programa.

¹⁴ Imetnik ima pravico, „da stori ali dovoli storiti“.

uporabnika kot v primeru drugih kategorij varovanih predmetov, saj *de facto* zahtevajo dovoljenje navedenega imetnika pravice že za običajno uporabo programa. Direktiva 91/250 ne vsebuje enakovrednih izjem, kot so tiste iz člena 5(1) in (2)(b) Direktive 2001/29/ES¹⁵.

25. Dalje, z Direktivo 91/250 je določen monopol imetnika pravice za vrsto dejanj, katerih namen je predelava računalniškega programa, kar vključuje „reproduciranje rezultatov teh predelav“. Tudi v tem primeru so pravice imetnika še posebej obsežne v primerjavi s klasičnimi rešitvami avtorske pravice, v skladu s katerimi spadajo predelave dela v izključno sfero avtorja morda le prek javnega razkritja rezultata predelave.

26. Tako zajema monopol imetnika avtorskih pravic na računalniškem programu ne le klasična dejanja uporabe v avtorskem pravu, ampak tudi uživanje tega dela v zasebni sferi uporabnika.

27. Nazadnje, v Direktivi 91/250 je določena pravica distribuiranja, za katero pa v obravnavani zadevi ne gre.

28. Ta široka opredelitev posebnih pravic imetnika pa je omejena glede njegovih odnosov z zakonitim pridobiteljem njegovega računalniškega programa. Glede na uvodni stavek člena 4 Direktive 91/250 se izključne pravice podelijo imetniku, „[č]e ni [drugače določeno] v členu 5 in 6 [...]“ te direktive. Tako ta člena, čeprav sta predstavljena kot izjemi od izključnih pravic,¹⁶ v bistvu pomenita omejitve, ki je neločljivo povezana s temi pravicami. V skladu s členom 5(1) navedene direktive dovoljenje imetnika pravice ni potrebno za dejanja iz člena 4(a) in (b) te direktive – torej za reproduciranje in vse oblike predelave računalniškega programa – če so potrebna, da zakonitemu pridobitelju programa omogočijo njegovo uporabo, vključno z odpravo napak.

29. Člen 5(1) Direktive 91/250 pa vsebuje lastno omejitev, in sicer, da za dejanja zakonitega pridobitelja računalniškega programa, opravljena v okviru uporabe tega programa, ne velja monopol imetnika pravice, „[č]e ni posebnih pogodbenih določb“.

30. Nazadnje, pravi rezultat člena 4(a) in (b) Direktive 91/250 je omogočiti imetniku avtorskih pravic na računalniškem programu, da v razmerju do zakonitega pridobitelja svojega programa natančno pogodbeno opredeli, kako ta pridobitelj uporablja ta program. Če pa takih pogodbenih določil ni, sme pridobitelj opraviti dejanja, za katera načeloma velja monopol imetnika pravice, če ostane v okviru uporabe zadevnega programa v skladu z njegovim namenom, kar vsebuje odpravo napak.

31. Poleg tega drži, da v skladu s sedemnajsto uvodno izjavo Direktive 91/250 „s pogodbo ni mogoče prepovedati dejanj nalaganja in izvajanja, ki so potrebna za uporabo zakonito pridobljene kopije programa, kakor tudi ne dejanja odprave njegovih napak“. Vendar je treba ugotoviti, da analiza normativnega dela te direktive pripelje do nasprotnega sklepa. Namreč, ne le da v navedeni direktivi ni nobene izrecne določbe v smislu te uvodne izjave, ampak z njo niti ni omogočena razlaga v tem smislu. Edina določba Direktive 91/250, ki bi prišla v poštev, namreč člen 5(1), enako obravnava vsa dejanja, naštetá v členu 4(a) in (b) te direktive. Tako s to določbo ni dovoljena nikakršna diskrecijska pravica, na podlagi katere bi bilo mogoče nekatera dejanja, in sicer nalaganje in izvajanje računalniškega programa ter odpravo napak, odtegniti omejitvi, ki se nanaša na posebne pogodbene določbe, vsebovane v členu 5(1) navedene direktive. Čeprav lahko

¹⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).

¹⁶ Člen 5 Direktive 91/250 je naslovljen „Izjeme od dejanj, za katera je potrebno dovoljenje“.

uvodne izjave direktive nudijo usmeritev za razlago določb, v katerih se odražajo te uvodne izjave, pa nimajo normativne vrednosti, zaradi katere bi lahko nadomestile neobstoječe določbe ali vodile do razlage *contra legem*.

32. To velja toliko bolj, ker člen 9(1), drugi stavek, Direktive 91/250 izrecno določa, da so pogodbene določbe, ki so v nasprotju s členom 6 ali členom 5(2) in (3) te direktive, nične. Dejstva, da zakonodajalec Unije v njem ni omenil člena 5(1) navedene direktive, torej ni mogoče šteti za namernega.

33. Kot navaja Komisija v odgovoru na vprašanje Sodišča o tej tematiki, je mogoče, da se v sedemnajsti uvodni izjavi Direktive 91/250 odraža besedilo prvotnega predloga te direktive¹⁷. V členu 5(1) tega predloga je bilo vzpostavljeno razlikovanje med licenčnimi pogodbami, sklenjenimi med strankami, in tako imenovanimi „tipskimi“ pogodbami, v katerih je bila pogodbeno svoboda pridobitelja računalniškega programa omejena na izbiro, ali bo pogodbo sklenil ali ne. Po mnenju Komisije naj bi se prepoved iz sedemnajste uvodne izjave nanašala le na to drugo kategorijo pogodb. Še vedno pa velja, da v besedilu člena 5(1) Direktive 91/250, ki je bilo na koncu sprejeto, tega razlikovanja ni. Zato je mogoče z določbami vseh licenčnih pogodb za uporabo računalniškega programa urejati vse vidike te uporabe, vključno z nalaganjem in izvajanjem ter odpravo napak.

34. To ni tako nerazumno, kot se zdi na prvi pogled. Seveda si je težko predstavljati licenco za uporabo programa, s katero bi bila ta uporaba v celoti prepovedana. Vendar je lahko uporaba programa omejena, na primer glede števila računalnikov, na katere je dovoljeno program naložiti in ga na njih uporabljati, tako da bi bilo nalaganje in izvajanje na dodatnih računalnikih, vključno s strani istega pridobitelja,¹⁸ prepovedano. Toliko bolj to velja za odpravo napak, ki običajno ne šteje med dejanja, potrebna za uporabo računalniškega programa v skladu z njegovim namenom. Odprava napak je tako lahko pridržana imetniku avtorskih pravic, ne da bi to vplivalo na skladnost licence za uporabo programa.¹⁹

35. Ugotovitev Sodišča iz sodbe SAS Institute,²⁰ v skladu s katero zaradi sedemnajste uvodne izjave Direktive 91/250 dejanj nalaganja in izvajanja računalniškega programa, ki so potrebna za uporabo, ni mogoče prepovedati s pogodbo, zato razumem v tem smislu, da bi bila licenca za uporabo, s katero bi bila v celoti prepovedana dejanja, potrebna za to uporabo, sama po sebi protislovna.²¹ Nasprotno pa te ugotovitve po mojem mnenju ni mogoče razlagati tako, da je z njo dana avtonomna normativna vrednost tej uvodni izjavi.

36. V zvezi z, natančneje, odpravo napak bi razlaga, da ne bi bilo mogoče pogodbeno izključiti možnosti, da jih pridobitelj programa odpravi, ustvarila neravnovesje v škodo imetnikov avtorskih pravic. To neravnovesje bi bilo toliko večje, če bi Sodišče sledilo mojemu predlogu odgovora v tej

¹⁷ Glej predlog Direktive Sveta o pravnem varstvu računalniških programov (COM(88) 816 final), ki ga je Komisija predstavila 5. januarja 1989.

¹⁸ Drugače kot odstavek 3 člena 5 Direktive 91/250 odstavek 1 člena 5 te direktive ne omenja uporabnika kopije programa, ampak pridobitelja programa, neodvisno od števila nabavljenih kopij.

¹⁹ Poleg tega bodo za pogodbe o uporabi računalniških programov veljala druga pravna pravila, kot so določbe pogodbenega prava, prava varstva potrošnikov ali konkurenčnega prava. S temi pravili bo omejena pogodbeno svoboda strank, tako da bodo pridobitelji računalniških programov varovani pred zlorabo s strani imetnikov avtorskih pravic na teh programih.

²⁰ Sodba z dne 2. maja 2012 (C-406/10, EU:C:2012:259, točka 58).

²¹ V tem smislu, da bi nasprotovala samemu cilju pogodbe o uporabi računalniškega programa.

zadevi in štelo, da je treba pridobitelju priznati možnost, da program dekompilira zaradi te odprave, ne da bi vnaprej prosil za dovoljenje imetnika pravice. To bi namreč temu imetniku pravice odvzelo vse možnosti, da temu dekompiliranju nasprotuje.²²

37. Vendar se mi zdi, da to vprašanje v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, ni pomembno. Iz spisa v zadevi je namreč razvidno, da v pogodbi med družbo Top System in službo Selor ni nobene določbe, ki bi službi Selor preprečevala odpravo napak v računalniških programih družbe Top System, oziroma se ta družba vsekakor pred predložitvenim sodiščem ne sklicuje na take določbe. Služba Selor je torej na podlagi člena 5(1) Direktive 91/250 upravičena odpraviti napake v zadevnih programih.

38. Zato je treba zdaj analizirati, ali je s to določbo pridobitelju računalniškega programa dovoljeno dekompilirati ta program, da v njem odpravi napake. To analizo bom začel z nekaterimi pojasnili o pojmu „dekompiliranje“.

Pojem „dekompiliranje“

39. Kot sem že navedel,²³ je treba računalniški program, ki ga je napisal programer v računalniškem jeziku, razumljivem za človeka, nato spremeniti v obliko, ki je razumljiva za računalnik, torej v strojni jezik. To dejanje se opravi s posebnim programom, prevajalnikom, in se imenuje „kompiliranje“. Verzija programa v programskem jeziku se imenuje „izvorna koda“, verzija v strojnem jeziku pa „objektna koda“. Ne gre za enostavno transkripcijo programa v binarni sistem, ampak za „prevod“ ukazov, ki so funkcionalno in abstraktno oblikovani v izvorni kodi, v konkretne ukaze za sestavne dele računalniškega procesorja z dano strukturo. Nekateri programi, napisani v programskih jezikih, ki so bližje strojnemu jeziku (tako imenovani „nizkonivojski“ jeziki), niso kompilirani, ampak zbrani. To je postopek, enak postopku kompiliranja, in ker se v Direktivi 91/250 ne razlikuje med tema postopkoma, je treba šteti, da je treba kompilirane programe in zbrane programe s pravnega vidika obravnavati enako.

40. Računalniški programi se običajno distribuirajo zgolj v obliki objektno kodo. Vendar objektna koda za človeka ni razumljiva. Zato mora zakoniti pridobitelj računalniškega programa, če se želi seznaniti z vsebino programa in jo spremeniti, zlasti zaradi odprave napak, spremeniti objektno kodo, s katero razpolaga, v obliko programa, razumljivo za človeka, torej zapisano v programskem jeziku. To dejanje, ki se imenuje „dekompiliranje“, pomeni reprodukcijo funkcionalnih ukazov programa iz ukazov za procesor, zapisanih v objektno kodo. Dekompiliranje je torej vrsta „obratnega inženiringa“ (*reverse engineering*) – dejanja, s katerim se odkrije sestava kompleksnega orodja, tako da se izhaja iz končnega proizvoda – uporabljena za računalniške programe.

41. Vendar dekompiliranje ne omogoča reproduciranja originalne izvirne kode zadevnega računalniškega programa. V postopku kompiliranja se namreč nekatere informacije, ki jih vsebuje izvorna koda in ki niso nujne za delovanje računalniškega procesorja, izgubijo, postopek dekompiliranja pa ne omogoča, da bi se ponovno vzpostavile. Poleg tega lahko po kompiliranju ista izvorna koda da različne rezultate, odvisno od parametrizacije prevajalnika. Proizvod dekompiliranja je torej tretja različica programa, ki jo pogosto imenujejo „kvazi izvorna koda“. Še vedno pa velja, da je mogoče tako dekompiliran program ponovno kompilirati v delujočo objektno kodo.

²² Ni mogoče izključiti, da se dekompiliranje opravi zaradi nezakonitega cilja, ki ne bi bil povezan z odpravo napak.

²³ Glej točko 5 teh sklepnih predlogov.

Dekompiliranje kot element avtorjevega monopola

42. Zainteresirani subjekti, ki so v obravnavani zadevi predstavili stališča, so na vprašanje, ali je dekompiliranje računalniškega programa krito z izključnimi pravicami avtorja, kot so opredeljene v členu 4(a) in (b) Direktive 91/250, soglasno odgovorili pritrdilno. Komisija je v zvezi s tem predstavila podroben odgovor. V bistvu meni, da čeprav dekompiliranje kot tako ni neposredno urejeno s temi določbami, določeno število dejanj, ki skupaj pomenijo postopek dekompiliranja, kot sta reproduciranje in predelava računalniškega programa, jasno spada pod monopol avtorja.

43. S tem se strinjam.

44. V skladu s členom 1(2), prvi stavek, Direktive 91/250 se varstvo po tej direktivi uporablja za vse oblike izraza računalniškega programa. Sodišče je že presodilo, da sta izvirna in objektna koda računalniškega programa obliki izraza istega računalniškega programa in sta zato obe varovani.²⁴ Za prehod iz ene oblike v drugo sta torej potrebna reproduciranje in predelava programa.

45. Dekompiliranje pa je sestavljeno iz predelave programa v obliki (varovane) objektne kode v „kvazi objektno kodo“. Zadnjenavedena je reprodukcija programa, ki je posledica njegove predelave, pri čemer je ta predelava sestavljena iz prevoda iz strojnega jezika v programski jezik. Tako reproduciranje izrecno spada v okvir izključne pravice avtorja programa na podlagi člena 4(b) Direktive 91/250.

46. To je potrjeno tudi z devetnajsto uvodno izjavo te direktive, v kateri je navedeno, da „nedovoljeno reproduciranje, prevod, priredba ali sprememba kodne oblike, v kateri je bila kopija računalniškega programa dana na razpolago, predstavlja kršitev izključnih pravic avtorja“.

47. Nazadnje, zadnjo potrditev tega, da dekompiliranje spada v okvir člena 4(a) in (b) Direktive 91/250, je mogoče najti v členu 6(1) te direktive. Člen 6 te direktive, naslovljen „Dekompiliranje“, se nanaša na „reproduciranje kode ali prevod kodne oblike računalniškega programa v smislu člena 4(a) in (b)“²⁵ navedene direktive. Gre torej za posredno opredelitev pojma „dekompiliranje“ v smislu Direktive 91/250 – za opredelitev, ki izrecno napotuje na izključne pravice avtorja računalniškega programa, naštete v členu 4(a) in (b) te direktive.

48. Zato je treba skleniti, da dekompiliranje računalniškega programa spada v okvir izključnih pravic avtorja računalniškega programa, določenih v členu 4(a) in (b) Direktive 91/250.

Vključitev dekompiliranja na področje uporabe člena 5(1) Direktive 91/250

49. Ugotovitev iz prejšnje točke teh sklepnih predlogov pomeni, da je treba na vprašanje, ali za dekompiliranje velja izjema (ali, bolje povedano, omejitev) iz člena 5(1) Direktive 91/250, odgovoriti pritrdilno. Glede tega se strinjam s Komisijo.

50. V skladu s to določbo ima namreč zakoniti pridobitelj računalniškega programa pravico, da opravi vsa dejanja iz člena 4(a) in (b) Direktive 91/250, če so ta dejanja potrebna za uporabo tega programa, vključno z odpravo napak. Zato je povsem logično, da če dekompiliranje ali dejanja, ki

²⁴ Sodba z dne 2. maja 2012, SAS Institute (C-406/10, EU:C:2012:259, točki 37 in 38).

²⁵ Moj poudarek.

ga sestavljajo, kot sta reproduciranje in sprememba kode, spadajo v varovano področje na podlagi člena 4(a) in (b) te direktive, morajo ta dejanja prav tako spadati na področje uporabe člena 5(1) navedene direktive.

51. Razlage teh določb, ki jo predlaga družba Top System, da dekompiliranje spada v okvir monopola avtorja na podlagi člena 4(a) in (b) Direktive 91/250, vendar je izključeno iz izjeme iz člena 5(1) te direktive, ni mogoče sprejeti. Zgradba in besedilo teh določb jasno kažeta, da teh dveh razlag ni mogoče kumulirati.

Prispevek člena 6 Direktive 91/250

52. Družba Top System kljub temu trdi, da člen 6 Direktive 91/250 narekuje razlago člena 5(1) te direktive, ki je drugačna od tiste, ki sem jo predlagal zgoraj. Po mnenju te družbe naj bi bil člen 6 navedene direktive neke vrste *lex specialis* in naj bi bil edina določba, ki se nanaša na dekompiliranje. Narava te določbe v smislu *lex specialis* naj bi dekompiliranje izključila s področja uporabe člena 5(1) Direktive 91/250. Ker naj bi člen 6 te direktive omogočal dekompiliranje zgolj zaradi zagotovitve interoperabilnosti neodvisno ustvarjenih računalniških programov, naj bi bilo dekompiliranje zaradi odprave napak v računalniškem programu brez dovoljenja avtorja prepovedano.

53. Vendar tako razlogovanje ne vzdrži kritike.

54. Kot sem navedel, namreč v členu 5(1) Direktive 91/250 niso naštet različna dejanja, ki jih ta člen zajema. Ta določba zgolj napotuje na člen 4(a) in (b) te direktive in „dejanja iz“ navedenega člena 4(a) in (b) izvzema od obveznosti pridobitve dovoljenja imetnika avtorskih pravic, če so ta dejanja potrebna za uporabo računalniškega programa. Poleg tega ta določba ne vsebuje nikakršnega pridržka glede člena 6 navedene direktive.

55. Člen 6(1) Direktive 91/250 pa se nanaša na posebni kategoriji med dejanji, zajetimi s členom 4(a) in (b) te direktive, in sicer „reproduciranje kode“ in „prevod kodne oblike“, in to tedaj, kadar so ta dejanja nujno potrebna za pridobitev informacij, potrebnih za doseganje interoperabilnosti neodvisno ustvarjenega računalniškega programa z drugimi programi, torej za drug namen, kot je tisti iz člena 5(1) navedene direktive.

56. Nič torej ne kaže na to, da bi bil člen 6 Direktive 91/250 *lex specialis* glede na člen 5(1) te direktive. Ti določbi imata različno področje uporabe, saj se nanašata na različna primera. Člen 5(1) se nanaša na dejanja, potrebna za uporabo računalniškega programa, vključno z odpravo napak, medtem ko se člen 6 nanaša na dejanja, potrebna za zagotovitev interoperabilnosti neodvisno ustvarjenih programov. Ti določbi sta torej druga od druge neodvisni ter nista v nikakršnem razmerju *lex specialis* in *lex generalis*.

57. Trditev družbe Top System, da je člen 6 Direktive 91/250 edina določba, s katero je dovoljeno dekompiliranje računalniškega programa, je torej treba zavriniti.

Pripravljalno gradivo za Direktivo 91/250

58. Ugotovitev, da člen 5(1) Direktive 91/250 zajema dekompiliranje računalniškega programa zaradi odprave napak v njem, v nasprotju s trditvami družbe Top System ni omajana s spoznanji iz pripravljalnega gradiva za to direktivo.

59. Tako se ne strinjam s trditvami družbe Top System – predvsem iz odgovora na vprašanja Sodišča – da naj bi bilo iz pripravljalnega gradiva za Direktivo 91/250 razvidno, da je dekompiliranje varovanega računalniškega programa možno le v okoliščinah in za namene, določene v členu 6 te direktive. Iz dokumentov, na katere se sklicuje družba Top System, je namreč razvidno, da je bilo od začetka pripravljalnega gradiva jasno, da izključne pravice avtorjev, opredeljene v členu 4(a) in (b) navedene direktive, zajemajo dekompiliranje varovanega programa. Ker pa je s členom 5(1) Direktive 91/250 zakonitemu pridobitelju dovoljeno opraviti vsa dejanja, naštetá v členu 4(a) in (b) te direktive, kadar je to potrebno za uporabo programa, vključno z odpravo napak, to nujno obsega dekompiliranje. Tako se je vsa razprava v zakonodajnem postopku Direktive 91/250, ki je pripeljala do tega, da je bil k prvotnemu osnutku Komisije dodan zdajšnji člen 6 te direktive, nanašala na dekompiliranje, izvedeno *zunaj* normalne uporabe računalniškega programa in torej *zunaj* okvira člena 5(1) navedene direktive. Šlo je namreč za dekompiliranje zaradi interoperabilnosti programov, ki so jih ustvarili neodvisni avtorji.

60. Zato je torej napačno trditi, kot to počne družba Top System, da je vprašanje dekompiliranja dokončno izključeno iz člena 5 Direktive 91/250. Da bi bilo namreč dekompiliranje izvzeto iz člena 5(1) te direktive, bi moralo biti v celoti izvzeto tudi iz njenega člena 4(a) in (b), s čimer bi bilo popolnoma izvzeto iz izključne sfere imetnika avtorskih pravic, saj ni druge določbe, s katero bi mu bilo mogoče zagotoviti varstvo pred dekompiliranjem. Tak sklep bi bil absurden.

61. Vse, kar dokazuje pripravljalno gradivo za Direktivo 91/250, je namreč, da je bila opuščena prvotna zamisel o vključitvi izjeme za dekompiliranje zaradi interoperabilnosti v poseben odstavek člena 5 te direktive (ločeno od njegovega odstavka 1) in da je bil ustvarjen nov, bolj razdelan člen, posvečen tej izjemi. Vendar to v ničemer ne vpliva na področje uporabe člena 5(1) navedene direktive.

62. Res je, da je Svet močno omejil obseg te nove izjeme. Med drugim je bila opuščena zamisel, ki jo je sprva predstavila Komisija, da bi se omogočilo dekompiliranje zaradi vzdrževanja na novo ustvarjenega programa, interoperabilnega z dekompiliranim programom. To je po mojem mnenju pojasnjeno z dejstvom, da na podlagi člena 9(1), drugi stavek, Direktive 91/250 v nasprotju s tem, kar velja za člen 5(1), ni mogoče pogodbeno odstopanje od te izjeme. Cilj je bil torej zavarovati imetnike avtorskih pravic pred zlorabami. Res pa je, da je v tem primeru dekompiliranje izvedeno z drugimi cilji, kot je normalna uporaba programa.²⁶

63. Tako se strinjam z mnenjem Komisije, da pripravljalno gradivo za Direktivo 91/250 ne omogoča drugačnih sklepov od tistih, ki izhajajo iz dobesečne in sistematične razlage člena 5(1) te direktive.

Predlog odgovora

64. Predlagam torej, naj se na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da je treba člen 5(1) Direktive 91/250 razlagati tako, da zakonitemu pridobitelju računalniškega programa dovoljuje izvesti dekompiliranje tega programa, kadar je to dekompiliranje potrebno za odpravo napak, ki vplivajo na njegovo delovanje.

²⁶ Poleg tega, kot bom pojasnil v nadaljevanju, s členom 5(1) Direktive 91/250 po mojem mnenju ni dovoljeno dekompiliranje računalniškega programa zaradi vzdrževanja dekompiliranega programa, razen za odpravo napak v ozkem pomenu besede (glej točki 75 in 76 teh sklepnih predlogov).

Drugo vprašanje za predhodno odločanje

65. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali mora v primeru, ko je s členom 5(1) Direktive 91/250 zakonitemu pridobitelju računalniškega programa dovoljeno izvesti dekompiliranje tega programa, kadar je to dekompiliranje potrebno za odpravo napak, to dekompiliranje izpolnjevati zahteve iz člena 6 te direktive ali druge zahteve.

Uporaba zahtev iz člena 6 Direktive 91/250

66. S členom 6 Direktive 91/250 je vzpostavljena izjema od izključnih pravic imetnika avtorskih pravic na računalniškem programu, s katero je omogočeno dekompiliranje tega programa, kadar je to potrebno za zagotovitev združljivosti drugega neodvisno ustvarjenega programa z navedenim programom. Ta izjema vsebuje več pogojev in prepovedi, ki so naštetih v tej določbi.

67. V skladu z mojo analizo²⁷ je člen 6 Direktive 91/250 samostojen glede na člen 5 te direktive, zlasti glede na odstavek 1 tega člena. Izjema, vzpostavljena s členom 6 navedene direktive, ima drugo področje uporabe in druge namene kot izjema iz člena 5(1) te direktive ter tudi drugače opredeljuje dejanja, ki so z njo dovoljena.

68. Zahteve iz člena 6 Direktive 91/250 se torej ne morejo niti neposredno niti po analogiji uporabiti za izjemo, določeno v členu 5(1) te direktive.

69. Vendar to ne pomeni, da za uporabo te zadnje izjeme ni treba izpolniti nobenih zahtev.

Druge zahteve, ki se uporabijo

70. Glede na besedilo člena 5(1) Direktive 91/250 so z izjemo od izključnih pravic, vzpostavljeno v tej določbi, povezani nekateri pogoji in nekatere omejitve.²⁸

71. Najprej, ta izjema koristi zgolj zakonitemu pridobitelju računalniškega programa. Ta del v postopku v glavni stvari ne povzroča težav in zato ne potrebuje podrobnejših pojasnil.

72. Dalje, izvršena dejanja, v obravnavani zadevi dejanja, ki skupaj pomenijo dekompiliranje računalniškega programa,²⁹ morajo biti potrebna za uporabo tega programa v skladu z njegovim namenom in, natančneje, za odpravo napak. Glede tega pogoja je treba navesti te pripombe.

73. Najprej je treba opredeliti pojem „napaka“. Obstoje napake v računalniškem programu namreč lahko pomeni predmet nesoglasja med avtorjem in uporabnikom tega programa.³⁰ Kar z vidika zadnjega lahko pomeni napako, je lahko z vidika avtorja navedenega programa funkcija ali zaželeno značilnost. Čeprav v Direktivi 91/250 ni vsebovana opredelitev tega pojma, jo je mogoče izpeljati iz besedila in namena člena 5(1) te direktive.

²⁷ Glej zlasti točke od 52 do 56 teh sklepnih predlogov.

²⁸ Glej zlasti Janssens, M.-Ch., *op. cit.*, str. 127.

²⁹ Glej točke od 45 do 47 teh sklepnih predlogov.

³⁰ Družba Top System v postopku v glavni stvari zanika obstoj napake v zadevnem programu, čeprav predložitveno sodišče navaja izvedensko mnenje, v katerem je navedeno, da taka napaka obstaja.

74. V tej določbi je navedeno, da morajo dejanja, ki jih izvrši zakoniti pridobitelj računalniškega programa, temu omogočati „uporabo [tega programa] v skladu z njegovim namenom, vključno z odpravo napak“. Odprava napak spada torej v uporabo programa v skladu z njegovim namenom.

75. Namen računalniškega programa je namen, ki ga opredeli njegov avtor, ali, odvisno od okoliščin zadeve, namen, o katerem se dogovorita dobavitelj in pridobitelj programa ob njegovem nakupu. Napaka je torej nepravilnost, ki preprečuje uporabo programa v skladu s tem namenom. Zgolj odprava takih napak lahko upraviči dejanja uporabnika, vključno z dekompiliranjem, izvršena brez dovoljenja imetnika avtorskih pravic.

76. Nasprotno pa nobena sprememba ali izboljšava programa glede na njegov prvotni namen ne pomeni odprave napak, ki upravičuje taka dejanja. Zlasti gre za posodabljanje programa, povezano s tehnološkim napredkom. Povedano drugače, tehnična zastarelost računalniškega programa ne pomeni napake v smislu člena 5(1) Direktive 91/250.

77. Ker so računalniški programi ne le kategorija uporabnih del, ampak poleg tega spadajo v sektor, v katerem je tehnološki razvoj še posebej hiter, je namreč normalno, da sčasoma postanejo zastareli. Odprava te zastarelosti s posodobitvijo računalniških programov ali celo njihova nadomestitev z novimi programi spada v normalno uporabo teh programov kot predmetov, varovanih z avtorsko pravico, in zato v okvir posebnih pravic imetnikov te pravice.

78. Drugič, poseg uporabnika računalniškega programa mora biti potreben z vidika cilja, ki se mu sledi. V obravnavani zadevi gre za vprašanje, ali in v kolikšni meri je dekompiliranje računalniškega programa potrebno za odpravo njegovih napak.

79. Seveda obstajajo napake, ki jih je mogoče odpraviti brez dostopa do izvorne kode programa, bodisi, da jih odpravi „ročno“ uporabnik, bodisi s posebno programsko opremo. Stranke, ki so v obravnavani zadevi predstavile svoja stališča, pa se vendarle očitno strinjajo o tem, da ta odprava najpogosteje zahteva uvedbo sprememb v samo kodo programa. Ker je objektiva koda za človeka nerazumljiva, taka odprava zahteva dostop do prvotne izvorne kodo ali prevod objektne kode v izvorno kodo („kvazi izvorna koda“³¹). Postavlja se torej vprašanje: v katerih okoliščinah je s to potrebo upravičeno, da zakoniti pridobitelj dekompilira program?

80. Družba Top System trdi, da so taki primeri zelo redki in izjemni. Po njenem mnenju v večini primerov bodisi zakoniti pridobitelj računalniškega programa že razpolaga z izvorno kodo, bodisi mu imetnik avtorskih pravic da dostop do nje, bodisi je imetnik pravice na podlagi pogodbe o vzdrževanju zadolžen za odpravo napak.

81. Ne bom se ukvarjal z domnevo, da zakoniti pridobitelj razpolaga z nekompilirano različico ali že dekompilirano različico programa, torej z dostopom do izvorne kode. Jasno je, da v takem položaju dekompiliranje ni potrebno. Bolj problematični so odnos med tem pridobiteljem in imetnikom avtorskih pravic na računalniškem programu ter njune medsebojne obveznosti. Vendar tu ne gre za potrebo po dekompiliranju programa zaradi odprave napak, ampak za pogoj uporabe člena 5(1) Direktive 91/250, in sicer neobstoj pogodbenih določb, ki bi temu nasprotovale.

³¹ Glej točko 41 teh sklepnih predlogov.

82. Naj spomnim, člen 5(1) Direktive 91/250 se uporablja „[č]e ni posebnih pogodbenih določb“. Povedano drugače, s pogodbo o nakupu programa se lahko uredi uporaba programa, vključno z odpravo napak, tako, da se omeji možnost pridobitelja za izvršitev dejanj, ki so pod monopolom imetnika pravice, za namene te odprave. Ta omejitev lahko obsega tudi absolutno prepoved odprave napak s strani pridobitelja.³² V takem primeru se ne uporablja izjema iz te določbe in so dejanja pridobitelja omejena na tista, ki so dovoljena s pogodbo.

83. Če pa v pogodbi med strankama ni take omejitve, menim, da zakoniti pridobitelj računalniškega programa sme izvršiti dejanja, naštetá v členu 4(a) in (b) Direktive 91/250, vključno z dekompiliranjem programa, kadar se to izkaže za potrebno, zlasti za odpravo napak. Ta pridobitelj nima drugih obveznosti do imetnika avtorskih pravic na programu. Zato mu ni treba od imetnika pravice niti zahtevati odprave napak ali dostopa do izvorne kode programa niti se obrniti na sodišče, da bi to odredilo imetniku pravice, da izvrši tako ali drugačno dejanje. Čeprav take obveznosti ne izhajajo iz člena 5(1) navedene direktive, pa je treba upoštevati, da je dekompiliranje zamuden in drag postopek z negotovim izidom. V praksi se bodo torej uporabniki k temu zatekli le v skrajnem primeru.³³

84. Seveda bo moralo predložitveno sodišče v primeru spora določiti natančno vsebino pogodbenih pravic in obveznosti strank pogodbe o nakupu računalniškega programa.

85. Čeprav je za odpravo napake pogosto potrebna sprememba drobnega delca kode računalniškega programa, je lahko za to, da se ta delec najde, treba dekompilirati velik del programa ali celo celoten program. Zato ni mogoče šteti, da tako dekompiliranje ni potrebno za odpravo napake, saj bi to onemogočilo popravilo in izjemi iz člena 5(1) Direktive 91/250 odvzelo polni učinek. Zakoniti pridobitelj računalniškega programa je torej na podlagi te določbe upravičen dekompilirati program v obsegu, ki je potreben ne le za odpravo napake *stricto sensu*, ampak tudi zato, da najde to napako in del programa, ki ga je treba spremeniti.

86. Nazadnje, ugotoviti je treba, da v členu 5(1) Direktive 91/250 sploh niso omenjene omejitve glede uporabe informacij, pridobljenih zaradi dekompiliranja računalniškega programa, kakršne so vsebovane v členu 6(2) te direktive. Vendar iz tega ne izhaja, da sme zakoniti pridobitelj računalniškega programa, ki je dekompiliral ta program zaradi odprave napak v njem, nato uporabiti proizvod tega dekompiliranja za druge namene.

87. S členom 4(b) Direktive 91/250 je namreč določen monopol avtorja ne le za „prevod, priredbo, aranžiranje ali vsako drugo predelavo računalniškega programa“, ampak tudi za „reproduciranje rezultatov teh predelav“, torej v primeru dekompiliranja za izvorno kodo, ki je rezultat tega dekompiliranja. Tako je za vsako reproduciranje navedene izvorne kode za drug namen, kot je odprava napak, potrebno dovoljenje imetnika avtorskih pravic. Poleg tega je s členom 4(c) te direktive prepovedano distribuiranje javnosti kopije računalniškega programa brez dovoljenja imetnika avtorskih pravic na tem programu, kar velja tudi za kopije izvorne kode, ki so rezultat dekompiliranja.

³² Menim, da taka možnost obstaja kljub besedilu sedemnajste uvodne izjave Direktive 91/250 (glej točke od 31 do 34 teh sklepnih predlogov).

³³ To značilnost dekompiliranja so poudarili številni avtorji. Glej zlasti Bing, J., *op. cit.*, str. 423 in 424.

88. Nasprotno pa v skladu s členom 1(2) Direktive 91/250 niso varovane informacije, ki ne pomenijo programa v ožjem smislu, torej ene oblike njegovega izraza.³⁴

89. Predlagam torej, naj se na drugo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da je treba člen 5(1) Direktive 91/250 razlagati tako, da za dekompiliranje računalniškega programa na podlagi te določbe, ki ga opravi zakoniti pridobitelj, da bi odpravil napake tega programa, ne veljajo zahteve iz člena 6 te direktive. Tako dekompiliranje pa je mogoče izvršiti le v obsegu, ki je potreben za to odpravo, in v okviru pogodbenih obveznosti pridobitelja.

Predlog

90. Glede na vse zgornje preudarke Sodišču predlagam, naj na vprašanji za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju, Belgija), odgovori:

1. Člen 5(1) Direktive Sveta 91/250/EGS z dne 14. maja 1991 o pravnem varstvu računalniških programov je treba razlagati tako, da zakonitemu pridobitelju računalniškega programa dovoljuje izvesti dekompiliranje tega programa, kadar je to dekompiliranje potrebno zaradi odprave napak, ki vplivajo na njegovo delovanje.
2. Člen 5(1) Direktive 91/250 razlagati tako, da za dekompiliranje računalniškega programa na podlagi te določbe, ki ga opravi zakoniti pridobitelj, da bi odpravil napake tega programa, ne veljajo zahteve iz člena 6 te direktive. Tako dekompiliranje pa je mogoče izvršiti le v obsegu, ki je potreben za to odpravo, in v okviru pogodbenih obveznosti pridobitelja.

³⁴ Opozoriti moram, da po mojem mnenju s to razlago imetniku avtorskih pravic na računalniškem programu ni dano manjše varstvo od tistega, ki je zagotovljeno s členom 6(2) Direktive 91/250 v primeru dekompiliranja zaradi interoperabilnosti neodvisno ustvarjenih programov. Člena 6(2) te direktive namreč ob upoštevanju člena 1(2) Direktive ni mogoče razlagati tako, da izraz „informacije“ označuje zgolj elemente računalniškega programa, ki so varovani na podlagi navedene direktive, torej oblike njegovega izraza, in ne „idej in načel, ki so osnova“ teh elementov. Poleg tega opozarjam, da na podlagi člena 9(1), drugi stavek, Direktive 91/250 dekompiliranja, ki temelji na členu 6 te direktive – drugače kot dekompiliranja, izvršenega zaradi odprave napak – ni mogoče izključiti s pogodbo.